

DEBRECZEN

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KOZGAZDÁSZATI HIRLAP. A debreczeni és vidéki függetlenségi párt közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési díj:
Nagy hasznosított területű k. r.
Nagyobb területű k. r. és kisebb
hirdetési díj a terület nagyságától
arányosan. A hirdetés első napján
Bécsben minden k. r. beiratás
értékét 30 kr.
Hirdetést vagy reklámot megadni
foglaltó újságunk sora 50 krajczár.

„Nyitár”-ben megjelenő közle-
mény minden nap 30 kr.
Hirdetési díj a terület nagyságától
arányosan. A hirdetés első napján
Bécsben minden k. r. beiratás
értékét 30 kr.
Hirdetést vagy reklámot megadni
foglaltó újságunk sora 50 krajczár.

Kéziratok vissza nem
adatok.

Mivel fognak korteskedni?

(r. e.) Megindult a választási mozgalom — és azt a magát szabadelnének nevező párt iadtotta meg ily korán. Soha és sehol nem lépett még fel annyi szolgabíró és járásbíró, mint a mennyinek kandidációjáról most olvasunk. Jele ez annak, hogy a kormány hivatalnokokat akar a parlamentben és bizonyára annak is, hogy a hivatalnok jelöltek mellett hivatalos korteskedés fog üzenni. Megindították a korteskedést, mert hiszen Rotschilddal megköthetik az új kölcsönt; ily kölcsönök megkötése után szeret Tisza korteskedni. A hol pedig a korteskedés kimenetelére kétségesnek látszanak, ott az alkü közvetítését fogadta el Tisza, a ki azért még sem rózsás kedvvel megy neki a választásoknak. Az új adók bántják az ő finansziusziert lelkét. Aztán a belügyminiszter — báró Orczy Béla — és államtitkárja — Beniczky Ferencz — gyöngye emberek egy választási mozgalom vezetésére; azért forog szóban egy új államtitkár kinevezése, a mely állásra a főispáni kar legkiválóbbjai: gr. Csáki Albin szepesi, báró Bánffy Dezso Erdélyből és gróf Degenfeld József, Debreczen és Hajdúmege főispánja, emlegettetnek. De azért folyik a léftentartás ezen munkája mindenfelé, buzgóan és kitartóan. Művezetői a pártelnökök és főispánok, összetartja a fonalakat a központi bizottság. Sugnak-bugnak, járuak-kelnek a nagy augurok és nem késtek alkalmas kéréseket is felállítani a pártokban.

Es miután a kormány kinyitotta Pandora szelencéjét és mindent mozgásba hozott, a mi a választások előtt erkölestelenné, rosszabbá teszi az embereket: bizonyára nemoká fognak késmi magok a választások sem. Háberu — ugy látszik — nem lesz; némelyek azt hiszik, hogy a nihilisták merényleteinek, mások azt, hogy az olaszszal való szövetségnek, vagy Angliának köszönhetjük a békét, de mi azt

hiszszük, hogy nem is készült háberu. A mi Bulgáriában történik, abból legfeljebb — occupáció lehet. Ha pedig nem lesz háberu: nincs ok a választásokat késleltetni; ha occupáció készül, az meg éppen ok arra, hogy mielőbbi telenség az egészen.

Már most csak azt szeretnők tudni, hogy micsoda ábrázattal lép ki egy-egy kormánypárti jelölt a választók elé, a midőn ezek bizalmát, vagyis — szavazatát kéri?

Mondhatja talán azt, hogy bizatok bennem, mert ahhoz a párthoz tartozom, a mely az állami háztartás egyensúlyának helyreállítása végett lépett a kormányrudhoz, és e feladatának meg is felelt!

Ezt valóban nem mondhatják el a kormánypárti jelöltek, mert a pénzügyek rendezésére még csak nem is törekedtek, a helyett kétségbejő voltát tagadták és a bajokat a leghaszontalanabb kiadásokkal (p. o. a 30 millió országházzal, kiállítási tul-költségekkel, főispáni és min. nyugdíjakkal stb.) még inkább kuszáltabbá tenni igyekeztek.

Kérheti talán a kormánypárti jelölt a választók bizalmát azért, mert maga s az általa támogatott és támogatni szándékoló kormány javította az ország közhangulatát és emelte ennek belbékéjét?

Valóban nem dicsekedhetnék ezzel sem, mert a nemzetiségük sohasem voltak tul-követelők és ellenségeink sohasem vélték gyöngyebbnek a magyar államcsémet, mint éppen most. Imé, Horvátország egyenrangú államnak tekinti magát és büszkén löki vissza a felé, egységére nyújtott kezét, a románok pedig (hosszu, hosszú téltelenség után) újra gyűlést hirdetnek Nagyszebenbe, a melynek eredménye leendő, hogy jelöltek állítanak fel hetvenegy román lakosságu kerületben...

Vagy talán sikra szállott e kormány valamely sarkalatos nemzeti jog mellett?

Feljen erre az enálló nemzeti hadsereg fel nem adható eszméjét megcsufoló magartartása, a Janszky-est alkalmával, vagy a midőn ifjúságunk a tisztai vizsga magyar nyelvét követelte!

Es e mellett rossz és corumpált a közigazgatás, beteg az igazságszolgáltatás, hiányos a közköztudás, a közegészségügy, a népek szegényednek, egész vidékek vándorolnak kifelé — egyszóval súlyed minden és nem emelkedik egyéb, mint csakis a Tisza Kálmán hatalma és elbizottsága.

Es csakis azzal fog kilépni a kormánypárti jelölt, hogy bizatok bennem a választók, mert ő is bizik — Tisza Kálmánban!

Ez lesz a program, ez lesz a választási hiszekegy, ez lesz minden, a mit a kormány gárdája mondhat a választók itélőszéke előtt. Szegény választók, a kiknek ezt hallgatnotok kell, pedig ott van a zsebetekben a Tisza Kálmán által megduplázott tételeket mutató adó-könyvecske, ott az adófelügyelők legújabb ukázai, a szivetekben pedig ott az utóbbi események alatt fellebogott, azután ismét — elfojtott harag érzelméi.

Valjon hiszitek ti ezeknek az uraknak, hogy csakugyan oly erős az ő Tisza Kálmánba vetett bizalmuk?

Az ördögbe is! Ők mind függenek, remegnek és e mellett várnak a Tiszától. Összevannak vele fűzve, nem hagyhatják el, mert Tisza az ő jólétü ö lajos korsója, vagy az ő büneik tudója és kegyes elnézője. Sokkal inkább nyomja lelküket a Tisza-korszak sok büne, mintsem hogy ily könnyen beválthatnák a magok turpisságát. Ha már nem állíthatnak fel programot, nem szépiethetik, a mit eddig úgy, hogy — szépien lehetett, azzal lépnek elő, hogy ők biznak Tisza Kálmánban.

Biznak bizony, mert muszáj. Magokban száruak-bánják, a mit elkövettek és elítélik Tiszát — itélje hát el őket is a

választó-közönség. Ha ők elbuknak, elbukik Tisza Kálmán is.

— Belföldi hírek. Országos munkás gyűlés tartott Budapesten, husvétvasárnapján. — Ennek legfontosabb tárgyát az általános választási jog kérdése képezte. — A magyar kvóta-deputációnak a szóbeli közös tárgyalásokra kiküldött albizottságának tagjai szerdán este Bécsbe utaznak, hogy a csütörtök délelőtt ülésen részvegyenek. Miután az osztrák kvóta-deputáció a magyar kvóta-deputáció utolsó javaslatait, a melyben a közös tárgyalások javaslata hozhatók, még nem tárgyalta és ezérel csakis egy csütörtökön megtartandó ülésen szándékszik albizottságot választani, a közös tárgyalások 14-én aligha lesznek még megkezdhetők. Mihelyt a két albizottság tanácskozásai, legyen az eredmény bármilyen, végülök fognak közölni, a magyar kvóta bizottság többi tagjai is Bécsbe fognak utazni, hogy az albizottság javaslatait tárgyalás alatti vegyek, illetve jóváhagyják. — Ludwig miniszteri tanácsos Bécsből visszaérkezett, anélkül, hogy a szeszdó-reform törvényjavaslata vonatkozó tárgyalások befejezhetők lettek volna.

— Kült. hírek. Bulgáriából legfeljebb hír az, hogy az angol konzul, Conour, visszahívott és Buriaz osztrák és magyar konzul (ki Bécsbe megy). Felhivatalosan azt jelentik hogy Oroszország alább szállította követeléseit s Oroszország és a hatalmak között megegyezés várható (Talán olyan, mint Bosznia és Herzegovina ügyében? Szerk.) — A román kamarára ülésen Pherokides miniszter igen kedvező nyilatkozatokat tett a kereskedelmi szerződésre vonatkozó tárgyalások körül. — Az irkényszebill. A Gladstone és Parnell-pártiak nagyszerű tüntetést rendeztek az irországi büntetőjog czéla vett megváltoztatása ellenében. Rendezésük nem történt. — Klementin hercegnő, Stéfánia trónörök-nővére, belga lapok szerint, eljegyeztetik Albert herceggel, a walesi hg legidősebb fiával.

Az a sok idegen szó!

— Irta: Liszkay József. — Saját szerű dívat kezd korunkban lábra kapni, — kiváltképpen mióta alkotmányos életünk boldogító légkörében lubizkolunk. Telve van a levegő hön föllángoló honfikebel onerzetének lángoló hevével. — a nemzetiség a nyelvmevelésről, izzadozik hon-

hogy öttagú direktzió! E. Kovács Gyula fog arra emlékezni, hogy rendezte Otthellot három év előtt — Krecsányi Nevezetes volt még az a nagy gáz kímélys, mely a szinpadot folytonos homályban tartotta.

Akkor nagyobb közönség is volt jelen. Az E. Kovács Gyula Otthelloját már sokszor volt alkalmunk méltányolni s így csak is az u. n. a m a t e u r ö k j ö t t e k e l, ezek pedig kevesebb számmal vannak egy-egy vidéki városban és tele háznak E. Kovács Gyulát az új darabokban („Madányi”, „Saul király”, „Csak Maté”) fogják üdvözölni. A kik jelen-voltunk, halasan köszönjük a művészeknek, hogy az idény vékony kosztja után ily magvas művészi táplalekben részeltetett s általa Schakpearehez és tragédiához juthattunk!

Es a művészek juttatott előismerésből oroszán-részt kell juttatunk Debreczen művelt közönségének is. Soha közönséget, mely hangulatát ily kelőten tudja kifejezni — hol tüntető tapsal, hol a meghatottság elszendülésevel.

A művészt kileptek percekig tartó dörgő tetszés-zaj fogadta s épen azon jeleneti utág részesíték kihívásokban és tapsokban, melyekben a nagy költő s hírneves tolmácsolója bizonyos magaslalon állottak.

A hol a művész fojtott vagy suttogó hangot használt, az a nézőteret csönd lepte el, mely csupán a tolmácsoló szenvedély kitérésök fokozódott bizonyos zümögésből dörgő tetszészajja.

Meglátszott az az erkölcsi hatás, melyet E. Kovács Gyula klasszikusaival szokott előidézni. Ily figyelmes, ily fennkölt közönségnek mi csakugyan tudnánk műsort összeállítani, melylyel nem is képzeltető tires ház. A mi pedig Budapestben is megtörténik, itt még a karzaton sem hallatszott kacaj a neveltség-től csak hájszányi tavolságról eső jeleneteknél, minő p. o. az, melyben Otthello torkon ragadja Jágót. Bátran kiálljuk Debreczen közönségének a bököt, hogy ez valóban a g o s s e h a k e s p e a r k ö z ö n s é g, melynek tapsa alkalommal kell, hogy elhangozzék Budapestre is. Gáspár Imre,

A „DEBRECZEN” TÁRCZAJA.

E. Kovács Gyula vendégszereplése.

I. Othello. (Szinházunkban adástól ápr. 11-én) Tegnap, kedden került színre Othello. Azok, a kik E. Kovács Gyulát a szerepben látták évekké elzölt, konstataáltak, hogy sem a művész, sem az ember nem hanyatlott. Hiven állította elénk azt a rut embert, a ki mégis szerelmre gyulasztja a legsebb, legkedvesebb nőt s a borzasztó mórt, a ki kell hogy elértsen szenvedélyének feltelien kitörésével. Ide bizony teljes szellemi és fizikai erő kell s ezzel Kovács nagyműrben rendelkezik.

A debreczeni közönségnek nagy emlékei vannak. Rónai, E. Kovács Gyula és Molnár György tolmácsolták előtte Shakespearét. Ha párhuzamot vonunk, közelebb áll E. Kovács Gyula az általunk látott híres tragikusok közül Salvinihoz. Rossi bohóckodása s a nemet u. n. tragikusok mellette számba sem jöhetnek. Nem nagyobb művész, azonban sok helyen férfiasabb és erőteljesebb Salviniak. Legkevesbe tünik ki ez előnye Otthello egyik, legsebb, elégikus részletének („Isten veled, te harcz vidám zaja...”) sat.) szavalásakor. Es mivel e részlet jellege elégikus, emléksznük, hogy Salvini tulfejlesztett idegü olasz elerzeke nyúlásával, zokogástól rangó fejet az asztalra hajtva, szavalja s mindég nagy hatással. Latuk aztán Molnár Györgynél, a ki a mórt nem fordítja le tulfiomított idegü európaivá; a könnyet nem ismerő, keblében tomboló szenvedélyek Vulkánját rejtő mór marad, kinek kétségbeesése csaknem állati; nyilvánítja azt velökig ható felkiáltásokban, nem simán folyó panaszos hangokban. O tüsszőgő lovatól, villogó aczeljától s az ég haragját dörgő ágyutól büszkén s egy világverő hős lemondásával bucsuzik el s akkor hangja hirtelen alászáll s egész fájdalma tör ki e szavakban.

„Haugass! Othello napja már lejárt...”
E. Kovács Gyulával e részlet elenyészett s jelentéktelen volt, mert se nem mennydörgte, se nem sirta el, de csak elmondta, mint egy egyszerű lírai költeményt bármelyikünkötől. Egy jelenetet meg éppen — elhagyott. A II. felvonásban van, hol a terdelő Desdemonaát járja körös-körül a bösz Otthello. Emléksznük, mily szép volt itt Molnárnak a nagynehezen meg visszatartott düh, az egész alak, a kez fenyegető magartartása. Emléksznük, hogy Salvini itt — még inkább előkészítendő a megfojtás szándékára — zsebre dugja kezét, mintha felne, hogy megöi Desdemonát. E. Kovácsot utolag kérjük számon ezt a jelenetet. Hova lett?

E. Kovács Gyulával e részlet elenyészett s jelentéktelen volt, mert se nem mennydörgte, se nem sirta el, de csak elmondta, mint egy egyszerű lírai költeményt bármelyikünkötől.

Egy jelenetet meg éppen — elhagyott. A II. felvonásban van, hol a terdelő Desdemonaát járja körös-körül a bösz Otthello. Emléksznük, mily szép volt itt Molnárnak a nagynehezen meg visszatartott düh, az egész alak, a kez fenyegető magartartása. Emléksznük, hogy Salvini itt — még inkább előkészítendő a megfojtás szándékára — zsebre dugja kezét, mintha felne, hogy megöi Desdemonát. E. Kovácsot utolag kérjük számon ezt a jelenetet. Hova lett?

Legkimagaslóbb részletei voltak játéka-nak ezek: Legelső jelenete Desdemonával, melyben a hang oly leirhatatlan lágyaságával szólítja nejét távozásra; itt a legtisztább szerelme hangja szól, mely távol esik attól az érzelki felfogástól, melyet hallottunk minden Otthellonál. — Ki volt számra a minden mozzanat: A törvényesek előtt tekintete Desdemonára, midőn Brabantio a kétkedős törtet először döfi szívébe s később egy-egy szivrázó zokogás, a feltékenység első kitörése. A gyilkosság, a haldoklás.

Hatalmas jelenetei voltak a 3. felvonásban, a midőn meg egyszer hiány akar Desdemonának és azt elhurcolja magával. Hat az a vegtelen gyöngédség, midőn pongyolában levő nejét a veredékesi jelenet után eltakarja a palástjával; félve őt a szellőtől és kíván csi szemektől. Később, a gyamu erősbövesével egy-egy ugszólván nem is emberi, de állati hanggal tudott megremegtetni és nem tudjuk, mi kepezte ilyenkor nagyobb jutalmát: az ily jelenetekre beállott mely megilletődött csönd vagy máskor a tetszés orkászterü kitörése? Hatalmas volt a 4. felvonásban, a midőn meg-megrohánja Jágót, kigyószertü vonaglásával. A gyilkossági jelenet hatása már — nem volt teljes. — A mint Desdemonát vitte, egyszer megingott futásában és egész játékok kellett véghez vinnie hogy a haldokló Desdemona fejét megszabadítsa egy farszító helyzetből.

fiú üstökünk — élet-halálra valljuk magunkat ma-yarnak, kit az Isten tulipiros jövedében teremtett. — Schuvichsz hozzánk képest minden más néző a ki nem akar tudni magyarul s méltán is mintán még szűz Mária-ának is ezt a firmát adtuk, hogy „Patrona Hungariae” és még is a modern nyelvészet oly idegen kifejezésekkel czífrázta előadásait nemcsak az irodalom terén, hanem meg a nemzet gyűlésén is.

Hiszzen nem oly szegény talán szép zengzetű, s férfias kifejezésű nyelvünk, hogy rá szorulnánk idegen kifejezések csempészetére, a mi által a leghangzatosabb beszéd is egy érthetetlen zagyvalékká válik s melyet kevésbé tudományos osztályai nemzetünknek ma holnap alig fognak megérteni.

Ha széjjel tekintünk kivált a lapirodalom terén alig fogunk találni 5-6 sort olyat, melyben egy pár idegen nyelvi kifejezést nem találunk, miket a kevesebb nyelv ismerettel bíró olvasó — idegen szótár nélkül, nem igen fog megérteni! Kérdjük, hogy mi czélja van az eféle bábeli ékesen szólás formájának? — Kétségtelenül azon meggyőződésre kell jutnunk, miszerint az illető személgé, hogy ő idegen szók becsémpészése által fötgathatja azt, miszerint tudja tán értelmét is azoknak, a nélkül hogy az illető nyelvnek teljes ismeretével bírna.

Bünek tekinthető tehát, nézetem szerint, az olyan irály, mely által európai hirre vergődő édes magyar nyelvünk kézakarattal szegényítették meg épen most, a midőn a nagy port vert nemzeti köznevelődési mozgalom melynek a nemzeti megszilárdítása a főfeladata az eféle vétkez visszadléseknek lép gyakorlatába.

S kérdem, hol van itt a következetesség, s annyival kevésbé nemzeti nyelvünk művelése — megszilárdítása?

Nem esodálható, ha némelyik idegen hazában, vagy körökben növekedett mágnás ur, bár ha jó magyar érzelmű is, — nyelvünkbeni járhatlansága alapján, előadásába bele vegyít holmi olyan kifejezést, melynek magyar értelmét vagy nem tudja, vagy nem jut eszébe, de midőn olyan emberek személgik az idegen kifejezést, előadásaik vagy beszédjük folyamát, kik meglehet többsét sem tudnak az illető nyelvből: — ez hazafiatlanság — vagyis oly hűm, mely által szegényítik — s meg szégyenítik a nemzetet, s annak nyelvbéli képzettségét, s fájdalom e már ugy látszik divatos nyavalyává válik jobban-jobban.

És ez — ismétljük — hűn is, melytől menekülni egyedül a nemzeti büszke önérzet segít ki bennünket.

Büszke lehet ugyan rá nemzetünk, az európai összes művelt nemzetek között, hogy édes hazánk területén megfordulhat bármiféle nemzetiség is, a nélkül, hogy zavarba jöhetne a felett, miszerint nyelvet meg ne értenek: — természetesen a műveltebb osztályokban, mert ezek a francia, angol olasz spanyol, német, oláh, török, arabs, zsidó — még a czigany nyelveket is beszélik, mint például Jó zsef főherczeg és az öt majmolók az utóbbit. — A v o l a p ú k nyelvnek is vannak már ösmertetői.

Sok nyelvűségére büszke lehet Magyarország kivált ha még a classicus felig meddig

holt latin- és ó görög nyelvekben való jártasságot is ide sorozzuk!

De hogy aztán ő e nyelveket ott, és akkor is alkalmazza, midőn nincs rá szükség ez nem helyes, az már öreg hiba!

Kisérjük figyelemmel csak a képviselőház gyűléseit mennyi idegen kifejezéstől hemzsegek, az ott el mondott beszédek! El annyira, hogy midőn a hírlapok hasábjain olvassa némely kevesebb nyelv ismerettel bíró jó honfitársain, az elmondott beszédek, minden idegen kifejezésnél meg vakarintja a füle tövét, ami azt jelenti, hogy bosszankodik érte, a miért nem érti és ez a körülmény nem jó vért csinál benne.

Nem mondom, hogy szóról-szóra mondanak eféle hangzatos szónoklatokat, de hogy a gyakorlatba vett bombasztikus és dagályos beszédek gyakran hatásossá kívánják korbacsolni — azt tapasztalhatni naponta — kivált holmi fiatal és gőzörre lelkesítő ciceró jöveltek ajkairól, mint például ezt egy vidéki köznevelődési serdülő egylet, tollasodó hóse mondá, — ki néhány évvel ezelőt került ki a gimnáziumba végezt osztályának hatáso ajtaján:

„Patrioticus intentiönk büngö feladata a szocialis életben consensus provacalni, azon vitiosus nonchalance ellen, mely kiváltképen a h y g e l i f a h o r e d i s t u l a j d o n a s a mely a nemzeti uniót, eddig is ezután is debilisálni fogja. Oly nissussal kell tehát operálnunk, mely fölbök spontán hegemoniat creál a mi részünkről, melynek a g i p e alatt elmondhatjuk, hogy concordia parvaeres crescent, édes hazánkról palampublice de elarúlhatjuk, hogy Magyarország nem volt hanem lesz s akkor geck mondhatjuk el meg azt is, hogy „extra Hungariam non est vita”

Ki mondja erről a beszédről, hogy nem a legdemokratikusabb s a haza szeretettől átmegáthatot ak kifejezései, pedig én meg arra is merek fogadni, hogy az illető sem az igék, sem a tulajdon nevek, vagy névmások ragozását, hajtogatását fokozását nem tudná el mondani, ha tizenkészer kísérle né meg egy ülő helyeben egymásután.

De hát ő neki tetszett, hogy az ő és új nyelvekből idézhetetű oly szavakat, a melyeket meglehet hallgatni közlül kevesen értették de azért hallgatták, vagyis: „conticuere omnes intenteque ora tebant” a mit az én fiatal pelyhes szónokom ugy fordítana le „elhallgatának mindnyájan, s orrukat tentába mártogatták.”

Azokban száz szónak is egy a vége. — a szónokok az irók és államférfiak sat. maradjanak a m a g y a r nyelv mellett: gyönyörűen és kimerítőleg lehet azzal előadni mindent nehogy Berzsényi szelleme megpirongasson érte mondván:

Romlásnak indult hajdan erős Magyar Nem látod Arpád vére miként fájul sat

A jogakadémiák ügyében (Folyt. és vége)

A mi az elsőt illeti, megengedjük hogy ez intézkedés folytán ügyvédi pályára lépő ifjainak alaposabb elméleti képzettség meg-

szerezése kényszerítették, már csak azért is, mert — egyebet eltekintve — minél több a vizsga annál gyakoribb és hatályosabb a tanulási kényszer is.

És állhat az, főleg azon időre, a meddig a tudori szigorlatokat megelőzőleg államvizsgálatok tétele is kötelező volt. Nem szabad azonban lelednünk, hogy a tudorságnak — szükségképp el kellett vsszítienie természet-szerű tudományos jelentőségét, mihelyt az egy gyakorlati vizsgálat kötelező feltételévé degradáltatt; s hogy — továbbá — a tudori vizsgálatoknál valami magasabb mértéket már csak azok óriási tömege miatt sem lehet többé alkalmazni, hiszen ilyesmit feltételezni is képtelenség, a mikor pl azt látjuk, hogy a budapesti egyetem jog- és allamtudományi karánál 1883-ban 987 alap- és államvizsgálat és 908 tudori szigorlat, 1884-ben 810 alap és államvizsgálat és 1057 tudori szigorlat, tehát összesen az első évben 1895, a másodikban 1867 különböző vizsgálat tartottak, ugy, hogy a tanév minden napjára körülbelül 5 vizsgálat esvén, nem minden alap nélkül jegyezte meg közelebb a pozsonyi jogakadémia egyik jeles tanára, hogy a szigorlatok tartása a budapesti egyetem tanárainak kora reggeltől késő estig tartó, gyári foglakozásával, s a tanuló, mint Csengery Antal mondá, többé nem a tudomány, hanem a vizsgálat tanár tanulmányozza, nem az előadásokon, hanem a vizsgálatokon jegyez.

Ezeket meggondolva, valóban nincs okunk tartani attól, hogy a tudorsági kényszer megszüntetése esetén ne lehetne a jogakadémiák is lehetőleg oly szigorított elméleti vizsgálatokat rendszeresíteni a melyek a mai tudori szigorlatok mértékével versenyezni s ennek folytán az ügyvédi képesítés tudományos színvonalának súlyyede — ellen kellő biztosítékot — nyujtani képesek lennének.

De nem valószínű, hogy a kötelező tudorság életbe lépéséhez fűzött azon remény sem, hogy ennek folytán ifjainak az ügyvédi pályára való önzölése korlátozható s budapesti egyetem túltömöttségéből származó bajok enyhíthetűi fognak. — Sőt ellenkezőleg, ugy látszik, hogy — a mint már érintettük — a doctori cím meg többeket vonz a jogi pályára és ha előbb az ügyvédi proletariatus miatt hangzott fel a panaszs, felös, hogy majd a tömegesen creált doctorokban teremjük meg azt a „classe dangereuse”-t, a mely annál szerencsétlenebb és fenyegetőbb leend, minél kevesebb kielégítési alapot fog találni felesigáozott életigényei számára hazánkban szerényebb keretű kulturális és gazdasági viszonyai között. Másrészt pedig a budapesti egyetem ma inkább el van árasztva valódi és névleges joghallgatókkal, mint 12 év előtt. Így tehát a mit a fenálló rendszer mellett legtökeletesebben elérni sikerült, az egyedül a jogakadémiák legnagyobb részének fokozatos és ijesztő elneptelenedése.

Meg vagyunk győződve, hogy főt. Püspök ur bölcsesége előtt a fentebbiek után nem szükséges immár sem a jelenlegi rendszer okszerűtlen voltának, sem a jelzett irányú reformok sürgőssége és czélszerűségének.

Láthatjuk, hogy a tragikái összeütközés elég érteles és az oly kiváló költői egyéniségnek, mint Csepreghy, halás anyagul szolgál. S a mit e részben nyujt műveben — az igaz költőre vall.

Mindenütt érteles vonásokban állítja elénk Saulnak önmagával küszködő lelkét: költői szárynyalás beszél az ifju Dávid ajkain; megragadó szépséggel rajzolja Dávid és Mikól szerelmét, majd ennek testvére megoletésével bekövetkezett tebiólyát s találkozását — így — Dáviddal, a ki e borzasztó látomány feletti iszonyu fájdalommal boszút esküszik és fegyvert ragad Saul ellen.

De a mi a műnek kiváló értéket ad — az az ötödik felvonás; e minden tekintetben tragikai fenségű része a darabnak, mely Schaksperrei fényben ragyog.

Viharos éj borul a csata első napjára, a melyen Saul és Dávid döntő harcban álltak egymással Saul kimerülten a harc izgalmaiból egy dombra döl. Mellette van hű vezére — Doég. Az a szilárd lélek, mely hidegen dobta el magától Sámuel, elvesztette minden rugékonyságát. A próféta jóslata beteljesült: „Egy ifjut támasztok tel elened,

Elléptia töled gyermekid szívét, El gyermekidől apjuk örökét; Vitéz hire eloltja hűredet.

Te kedves vagy a nép előtt, de azt Imádni fo ja s téged elhagyand. Mint fény nap száll Izrael egére; Házad örökre elhomályosul. S ha majd t nyes nappal harcban állasz Arnyékba hajt a kétségbeesés. Gongolj réám, emlékem megjezen Lelked előtt... jegyezd meg ezt Saul Király! Mert az halál od nap lesz!”

Lázás erővel ébrednek fel a mult emlékei és a jelen rémei. Sóvár kebelrel gondol leányaira, kiknek egyike Dávidért áldozta fel magát, másika pedig égő szerelemmel csak érte el; fiára, a ki egy szomszéd halmon virraszt az éjben, s ebben az ellen táborával. A mint a dombra döl, iradalmunkat halhatatlan becsü tragédiákkal ajándékozta volna meg.

további tűzetes — indokolásába becsát-koznunk.

Attérve most már közelebből ev. ref. jogakadémiánkra, talán mondanunk sem kell, hogy azok helyzete sok tekintetben meg az általánosnál is jóval kedvezőlenebb. Mert eltekintve attól, hogy a dolg természetesen mértékben kénytelenek nélkülözni az államkormány rokonszenvét és jóakaratu támogatását, mint azon kormány közvelelen vezetése alatt álló hasonintézetek; s hogy többnyire anyagi erőforrásaik is korlátozottabbak; különösen bémítólag hat ezek működése és fejlődésére azon körülmény, hogy az államkormányhoz való viszonyuk s a felettők gyakorlatodó állami felügyelet mértéke törvény által részletesen meghatározva mai napig sincsen — E körülmény az egymással érintkező hataskörök tökeletes összezavaráására és zaklató bizonytalanságra vezetett.

Ev. ref. jogakadémiánk saját egyházi és iskolai hatóságaink felügyelete és vezetése alatt állanak. És — kétségkivül — ez lenna a törvényes állapot. Tényleg azonban a felügyelet és vezetése felette összezorogodik; mert sem a tanterv megállapítására, sem annak időnkénti módosítására autonóm hatóságaink — mondhatni — semmi befolyást nem gyakorolhatnak. Mindez miniszteri rendeletek kibocsátása által meg végbe, épen ugy, mint a miniszterium közvelelen vezetése alatt álló jogakadémiáknál. És habár e miniszteri rendeletek, mintegy némi elismerésül autonóm jogainknak, rendszeren csak „lebeő alkalmazkodás végett” szoktak f hatóságainkhoz megküldetni; mégis a megküldés nyomban — követi mindenkor a legszigorubb alkalmazkodás követelése, sőt e követelést nem ritkán meg oly rendeletekre is kiterjesztik, a melyek velünk soha még csak nem is közöltettek.

Ez már törvényen kívüli állapot, amely törvényellenesse isfajulakkor, a midőn meg a máregyszer megállapított tanterv keretében sem engedtetik meg nekünk semmi szabadabb mozgás, annyira, hogy félelvi tanrendjeink érvénye — és kinyomathatása is a legujabb időben a közoktatási miniszter előleges jóváhagyásától tette tetteffüggővé.

Ezek szerint már csaknem odáig jutottunk, hogy autonóm hatóságaink a közoktatási miniszter ismert és ismeretlen rendeleteinek pusztá végrehajtó közegévé lettek. Bizonyára nem ismeretlen Főtisztelteség atyai szemei előtt az a sok zaklatás és akadémiánk nyugodt működését és fejlődését lepton nyomon akadályozó czéltalan huzavona, a minek jogakadémiánk az épen vázolt sajnos helyzetből folyólag ki vannak téve. A mellett, hogy ekként tanügyi autonómiaink a jogakadémiák irányában, a labrakapott visszaszák gyakorlat folytán, lassanként teljesen veszendőbe megy, egyuttal végkép megvonatik tőlünk a mód és alkalom arra, hogy jogakadémiánk berendezése és vezetése körül mindazt érvényesíthessük, a

„Egyik tábornk olyan, mint a másik. Melyik lehet a Dávidé?”

Mondja halkán — elmerengve. Mire Doég feleli:

„Kitudja?”

Vén harczosok azt szokták mondani: Kinek kialszik ilyenkor tűze. Az elpusztul a rivaló esztában.”

Saul élenkben szegi szemeit a tábor-tüzek felé és magában sutogja:

„Melyik lehet a Dávidé?”

E pillanatban egy őrtűz kialszik. Ez a fiaé — Jónathásé volt. De Doég elhallgatja előtte.

Fáradtan döl le és félálomban tovább rezeg ajkán:

„Rozs jelnek mondják a vén harczosok: Talán a Dávidé?...”

Elalszik. Álomban látja Sámuel. Az éjben sok harczos Dávid táborába ment; sőt maga Jónathás is tanácskozott Dáviddal.

Saul ébredve hírül veszi az éjen át történteket és keserü fájdalommal fordul Doéghez; fiában is arulót lát, megfosztja a vezérségtől s csak mint közharcost engedi csatázni. Megrendítő erővel van írva a jelenet, midőn a közharcos királyfit halva hozzák Saul elé. A megtört agg végtelen fájdalommal borul fiára kiáltva:

„Nincs több olyan tolvaj, mint a halál! Nincsen több olyan megraboló szegény Ember, mint én!”

A csata sorsa eldőlt. Dávid győz: — a nép, harczosok ujongva üdvözlik — mint új királyt. Saul hallva ezt, fájdalmas keserűséggel szól Abner vezérhez:

„Abner! most elvesztettem a csatát! Az ellenségét Dávid verte meg; Ez ének a halotti énekem! S karjába döl.

Csepreghy e műve azon meggyőződést érleli meg lelkünkbe, hogy ha a halál oly korán sirba nem dönti őt, iradalmunkat halhatatlan becsü tragédiákkal ajándékozta volna meg.

Irányfi Jenő.

mit a tanügy fejlesztés

viszonyaink, a kinálko minden oldal felhaszn

egyházi jól felog tt er követelnek.

Mindezeknek karunk — élet kinti jogakade hogy ezeknek a t a t a s i k o r m a n s z o n y a g y a k o felügyelet mód országos törve tessenek. — Cs tetben a sárospataki kerül törtent fejleszt kerjük főt. Püspök ur rületet, hogy befolyás egyetemes konventen e méltóztatsek.

A mi végül legkö főiskolánk jogakademiá örömmel és megnyugva mindazon kedvezőtlen meyleket az eddigiekbe torkoltunk. Főiskolánk utóbbi időben sem ből. A nyomasztó viszo a jogakademiái hallgató nos csökkenésében ny irányzat általánosnak n oly mérvet öltött, hogy tette lehetetlenül vagy. Ezen elszomorító jelens zatul pápai jogakademiá szely fenyegeti némely való jogakademiáinkat.

Debreczeni főiskol tekintetben kivételes he eltekintve attól hogy a a hallgatók létszámára országban, nem tapaszt az utóbbi 12 év alatt sem hanem csak mérve a a következő adatokk a nyilvanos rendes ugyanis

Table with 2 columns: Year (1879-1886) and Student count (1879-1886). The student count shows a general decline over the period.

E 12 év alatt a fő volt tehát 109. Ez által haladja némely, sőt kelet ev előtti volt. Nemi sult tanévvel állott be és tan tanévig; azóta ismét mutatkozik. Az ingadozás fellelé 21, a mi az által pest méréskeltnek mondó alacsonyabb létszama is lyes, amiót ma egytel mutathat fel.

Mindezen adatokból azon meggyőződést merit ugyan, mint hazánkban né város és egy nagy megy pontja, ugyis, mint ev. talmal tomorúlesi szimhe dik mindazon feltételekk főiskola kezeleiben fennn városoktatására megkiván lésésnek érintett általán egykor háritattai; amaznak alig fog többé valom hézség utjában állani.

Epen azért tanárk seget annak, hogy főisko togotatóságának fokozás önös belkörüi intézkedé.

Nem tévesztven azo karunk egy pillanatra se ápolit, ama nemes törekv főiskolánk akademiá a Ist lekezettünk összemüködö idővel egyházyunk érdeket megfelelő egyetemme fejlt vetve egyuttal a haladó seivel: ez alkalmat is me hogy akadémiánkon újat tanszerek fellállítását fött főtiszt egyházkerület g ajánlja.

Összefoglalva már t os véleményünk szerint kében kivánatos tehát:

1. A fenálló tanul rendszer oly irányú refor folytán a jogakademiák, tások tanügyi önállóságuk.

2. A jogi szakoktatás által való rendezése s em lami felügyelet gyakorlás kal szemben tüze és meg azonban, amig ilyenmü tö dés történetnek elődazi leend a leghatatosabb vétele oly czébből, hogy jogakademiánkra néve az egyházyunk között minden önkénykedést kizáro s enn nyugtató szabályozást nyer meg.

Felmerülhet esetleg érdekezés ill-e ev ref akadémiát s tartani fenn

